

L-Eżamijiet Annwali tal-Iskejjel Sekondarji 2014

IL-HAMES SENA L-ISTUDJI SOĊJALI (*Ġenerali*) L-Iskema tal-Marki

TAQSIMA A	MARKI	TWEĠIBA
1	6 (2,2,2)	Iż-żgħożija huwa ż-żmien meta persuna tgħaddi mit-tfulija għall-ħajja adulta. Dan huwa ż-żmien meta l-persuna tibda tipprova ħafna esperjenzi godda: postijiet ta' divertiment, ta' edukazzjoni, ta' impjieg, ta' ħbiberija, ta' delizzju, ta' mħabba.
2	6 (1,1,1, 1,1,1)	Il-fatturi ewlenin huma: l-internet, it-televisin, il-mużika, is-safar, il-ħbieb, studju barra minn Malta, is-siti ta' <i>networking</i> soċjali bħal <i>Facebook</i> u li sirna parti mill-Ewropa. <i>Jagħtu 6 eżempji. Eżempji oħra relatati għandhom jiġu aċċettati.</i>
3	6 (2,2,2)	Hawnhekk l-istudenti jiktbu l-fehma tagħhom: a) Bullying: ikun hemm għalliema inkarigati bħalma huma l- <i>guidance teachers</i> li jieħdu ħsieb l-istudenti li qed jiġu <i>bullied</i> fl-istess hin jindirizzaw <i>il-bully</i> ; b) Vandalizmu: il-kap tal-iskola tagħti/jagħti l-kastig meħtieġ lil dawk li jinqabdu jagħmlu dan l-att; l-istudenti għandhom iħallsu għad-danni u jistgħu jitkeċċew mill-iskola; c) L-abbuż tas-sustanzi: l-istudenti li jidhlu f'dan il-vizzju għandhom jiġu referuti għall-aġenziji apposta bħalma hija <i>Sedqa</i> biex jgħinuhom joħorgu mill-vizzju (riabilitazzjoni). <i>Eżempji oħra validi għandhom jiġu aċċettati.</i>
4	6 (3,1,1,1)	Sottokultura: meta iż-żgħażaġh jiddistingwu ruħhom mill-kulturi dominanti. Eżempji huma: <i>ir-rockers</i> u <i>l-bikers</i> , <i>il-punks</i> , <i>l-emos</i> u oħrajn. <i>Jagħtu 3 eżempji. Eżempji oħra relatati għandhom jiġu aċċettati.</i>
5	6 (2,2,2)	Iż-żgħażaġh jissieħbu f'għaqdiet volontarji għax hija x'aktarx l-ewwel opportunità biex huma jduqu ftit mis-sens ta' organizzazzjoni, ta' ħidma u responsabbiltà. Insibu diversi għaqdiet f'pajjiżna: il-Kunsill Nazzjonali taż-Żgħażaġh li jiġbor fi ħdanu l-għaqdiet taż-żgħażaġh kollha u joffri l-opportunità biex jiġu kkoordinati l-interessi nazzjonali taż-żgħażaġh Maltin. Għaqdiet oħra huma l-KDŻ, SKOP, iż-ŻAK, l- <i>Scouts</i> u l- <i>Girl Guides</i> . <i>Jagħtu 2 eżempji. Eżempji oħra relatati għandhom jiġu aċċettati.</i>
TOTAL	30	

TAQSIMA B	MARKI	TWEĠIBA
1 (a)	5 (3,2)	Żvilupp sostenibbli huwa wiehed li joffri lill-generazzjonijiet futuri dinja aħjar milli sibna. Dan jista' jsir permezz tal-ħarsien ambjentali (kemm fiżiku kif ukoll soċjali). Isir użu għaqli tar-rizorsi naturali biex dawn ma jispiċċawx qabel il-waqt. <i>Isemmu żewġ eżempji.</i>
1 (b)	4 (1,1,1,1)	Eżempji ta' pajjiżi li jippromwovu l-iżvilupp sostenibbli: il-pajjiżi Nordiċi kollha, il-Ġermanja. Eżempji ta' pajjiżi li ma jippromwovux l-iżvilupp sostenibbli: iċ-Ċina, l-Amerika.
2	6 (3,1,1,1)	Dan it-tip ta' tniġġis isseħħ meta, minħabba l-makkinarju, it-traffiku u attivitajiet umani oħra, jinholoq ċertu storbju li jagħmilha diffiċli għall-bniedem biex jgħix hajja normali. Dan jista' jitnaqqas billi jiġu osservati r-regolamenti li joħroġu mill-MEPA bħalma huma l-ħin li jista' jsir ix-xogħol tal-kostruzzjoni; il-fabbriki kemm iridu jkunu 'l bogħod mir-residenti; it-tnaqqis tat-traffiku; il-ħinijiet tal-ftuħ tal-istabbilimenti tad-divertiment. <i>Isemmu tliet eżempji.</i>
3	6 (3,3)	It-tishin globali (<i>global warming</i>) huwa ż-żieda fit-temperatura tad-dinja minħabba l-użu ta' gassijiet li jagħmlu effett negattiv sena wara l-oħra. Dan jista' jseħħ minħabba t-tniġġis fl-arja, ir-raġġi tax-xemx li jidhlu fid-dinja u jaħbtu mat-tniġġis tal-arja u minflok joħroġu mid-dinja dawn jibqgħu mwahhla fl-isfera tagħna. B'hekk it-temperatura toghla, is-silġ jista' jdub u l-livell tal-baħar joghla. <i>Isemmu tliet eżempji.</i>
4	4 (2,2)	Ir-rizorsi ewlenin tal-gżejjer Maltin huma l-pożizzjoni ġeografika, il-ġebla lokali, kif ukoll il-prodott tal-ħaddiem. <i>Isemmu żewġ eżempji.</i>
5	5 (3,2)	Il-MEPA hija l-Awtorità Maltija għall-Ambjent u l-Ippjanar. Ir-rwol tagħha huwa li tipproċessa l-applikazzjonijiet għall-bini u li toħroġ il-permessi meħtieġa. Tiegħu ħsieb ukoll l-infurzar tar-regolamenti tal-bini u tal-ambjent, fost oħrajn.
TOTAL	30	

TAQSIMA C	MARKI	TWEĠIBA
15-il marka		<i>Tweġibiet oħra li jkunu rilevanti għandhom jiġu aċċettati.</i>
1	15	Kumpaniji multinazzjonali huma dawk li ma jkunux marbuta ma' post partikolari, imma ssibhom imxerrda mad-dinja kollha. Kumpaniji bħalma huma McDonalds, Nike, Coca Cola u oħrajn issibhom f'kull pajjiż li tmur. Dawn joffru investiment barrani bbażat fuq l-ispeċjalizzazzjoni.
2	15	Sekularizzazzjoni tfisser il-proċess ta' kif valuri tradizzjonali reliġjużi jitwarrbu u jidhlu minflokhom ideat godda influwenzati mix-xjenza u r-raġuni. F'Malta dan il-proċess jinħass mill-fatt li l-Knisja m'għadx għandha daqshekk influwenza fuq is-soċjetà Maltija, pereżempju n-

		nuqqas ta' attendenza fil-knisja, id-dhul tal-liġi tad-divorzu, il-koabitazzjoni, <i>single parents</i> , fost oħrajn.
3	15	Stat soċjali: sistema fejn l-Istat jidhol responsabbli għall-harsien soċjali taċ-ċittadini tiegħu. L-Istat jista' jgħin billi joffri servizzi soċjali bhall-pensjonijiet lill-anzjani u lin-nisa li jkunu romlu u ma jkunux qed jaħdmu. Iċ- <i>children's allowance</i> tingħata lill-ġenituri bhala għajjnuna għat-trobbija ta' wliedhom. Normalment, din tiġi stabbilita fuq kemm il-familja jkollha dhul annwali. Jezistu wkoll il-benefiċċji tal-qgħad li jingħataw lill-persuni li jkunu tilfu l-impjieg.
TOTAL	15	

TAQSIMA D	MARKI	TWEĠIBA
Il-25 marka jitqassmu kif ġejjin: 20-25:tajjeb hafna 15-19: tajjeb 12-14: mhux hażin 0-11: mhux tajjeb		<i>Twegibiet oħra li jkunu rilevanti għandhom jiġu aċċettati.</i>
1	25	Mobbiltà soċjali: it-tluġh jew l-inzul ta' persuna fuq l-iskala li tirrappreżenta l-inugwaljanza. Il-moviment jista' jkun vertikali – li individwu jista' jiċċaqlaq minn klassi soċjali għall-oħra; dan iċ-ċaqliq jista' jkun 'il fuq – meta persuna tavanza mill-klassi t'isfel għall-klassi tan-nofs. Eżempji: ir-rebħ ta' xi lotterija; il-ġid u l-poter politiku, il-ħbieb; l-isforz u d-determinazzjoni; l-isfruttar ta' xi opportunità tad-deheb jew ta' xi xorti tajba, inkella s-suċċess fl-edukazzjoni u l-ksib ta' ċertifikati tajbin, iwasslu biex persuna titla' l-iskala. Persuna tista' tinzel 'l isfel meta jkun hemm qgħad konsistenti, nuqqas ta' finanzi, edukazzjoni u taħriġ. Ċaqliq jista' jkun ukoll orizzontali – bidla minn xogħol għall-ieħor, iżda l-individwu jibqa' fl-istess klassi soċjali.
2	25	Integrazzjoni soċjali: tfisser li kull membru tas-soċjetà jingħata ċ-ċans bi dritt li jipparteċipa b'mod attiv f'dik is-soċjetà mingħajr ma jiġi mwarrab minħabba preġudizzji ta' sess, kulur, reliġjon u diżabbiltà. Dan jista' jsir permezz ta' programm sħiħ ta' edukazzjoni, kemm formali fl-iskola u informali bil-mezzi tax-xandir. Jistgħu jsiru programmi ta' edukazzjoni biex jiħarrġu dawn in-nies f'xi sengħa li tagħtihom iktar opportunitajiet għal xogħol. Jistgħu jsiru proġetti sabiex dawn in-nies jingħataw taħriġ anke kif jamministraw id-dhul tagħhom bil-għan li jużawh aħjar. Fejn hu possibbli, tista' tingħata akkommodazzjoni b'kera sussidjata li jkunu jistgħu jlahhqu magħha u dan jista' jsir anki b'mod temporanju sakemm is-sitwazzjoni titjieb. Ikollhom aċċess għal servizzi soċjali speċjalizzati.

3	25	Kull religjon toffri l-funzjoni ta' tixrid ta' valuri, identità, kontroll soċjali, appoġġ u żvilupp, għalhekk naraw li din għandha impatt kontinwu fuq is-soċjetà. Ir-religjon tagħti lill-persuna skop fil-ħajja u sens ta' komunità.
TOTAL	25	

Total tal-karta: 100 marka